

Аналітичний документ

**Екологічна складова
передвиборних програм
політичних партій та кандидатів
у депутати на позачергових
виборах до Верховної Ради
України у 2014 році**

17 жовтня 2014 року

Ресурсно-аналітичний центр "Суспільство і довкілля"

Зміст

Резюме _____	3
Вступ _____	5
1. Екологічна складова в передвиборних програмах політичних партій у багатомандатному окрузі _____	7
1.1. Загальна характеристика пріоритетності екологічних питань у передвиборних програмах партій _____	7
1.2. Аналіз екологічних положень передвиборних програм «прохідних» партій _____	9
1.3. Характеристика екологічних положень передвиборних програм інших партій _____	10
1.4. Аналіз предметних сфер охорони довкілля у передвиборних програмах політичних партій у багатомандатному виборчому окрузі _____	12
2. Екологічні питання в передвиборних програмах кандидатів у депутати в одномандатних округах _____	13
2.1. Загальна характеристика _____	13
2.2. Характеристика передвиборних програм кандидатів «прохідних» та інших партій в одномандатних округах _____	17
2.3. Аналіз предметних сфер охорони довкілля у передвиборних програмах кандидатів у депутати _____	19
Висновки _____	23

Резюме

Експерти *Ресурсно-аналітичного центру «Суспільство і довкілля»* проаналізували та порівняли передвиборні програми політичних партій і кандидатів у депутати з точки зору наявності в їх передвиборних обіцянках екологічних питань.

Лише 14 із 29 програмних документів партій по багатомандатному виборчому округу мають положення, які стосуються охорони довкілля. Це – Громадянська позиція (Анатолій Гриценко), Партія зелених України, Правий сектор, Ліберальна партія України, Конгрес українських націоналістів, Україна - єдина країна, Батьківщина, Самопоміч, Відродження, Народний фронт, Зелена планета, Сила людей, Громадянський рух України та Заступ. Більшість програмних документів перелічених вище партій містять лише мінімальну згадку про довкілля чи обмежуються декларативним гаслом. Лише чотири партії мають ґрунтовні положення з екологічних питань, а саме: Партія зелених України, Україна – єдина країна, Зелена планета та Громадянський рух України.

Цілісного бачення щодо екологічної політики та реального стану довкілля не має жодна з партій. Найпопулярнішими питаннями на цих виборах у партій в багатомандатному виборчому окрузі виявились питання екологічної безпеки та безпечного середовища, органічного виробництва та екологічно чистих продуктів, води та водних ресурсів. У наступну за пріоритетністю групу питань входить раціональне використання природних ресурсів та екологічні/новітні технології. Попри пріоритетність в країні євроінтеграційного напрямку політики, положення, що стосуються застосування європейських стандартів у сфері охорони довкілля, мають лише три партії.

Із 3553 передвиборних програм кандидатів у депутати по одномандатних округах лише 998 програм (28%) мають положення щодо охорони довкілля. Переважна більшість цих положень мають декларативний, формальний характер або містять мінімальні екологічні обіцянки. Якщо порівняти ці дані з виборами до Верховної Ради України у 2012 році, то відсоток наявності екологічних питань у передвиборних програмах зменшився. Якщо у 2012 році 64,4% програмних документів не мали жодної згадки про довкілля, то у 2014 році таких програм вже налічується 74%.

Найвищі відсотки програм з екологічними положеннями мають кандидати Івано-Франківської (44,5%), Чернівецької (40,7%) та Одеської (40,4%) областей, найнижчі – Миколаївської (18,8%), Чернігівської (19,8%) та Рівненської (20%) області.

Ситуація щодо присутності екологічних питань в багатомандатному окрузі не завжди співпадає з результатами наявності таких питань по одномандатних округах, хоча рівень наявності екологічної складової у програмах кандидатів від «прохідних» партій також не є високим. Найвищий показник мають кандидати від Громадянської позиції (6 кандидатів із 10), для кандидатів від Народного фронту – 36,6%, Батьківщини – 35,2%, Блоку Петра Порошенка – 33,3%, Радикальної партії Олега Ляшка – 27,9%.

На відміну від програм політичних партій, програми кандидатів в одномандатних округах більше зосереджені на діях місцевого рівня, наприклад, вирішення проблеми конкретного сміттєзвалища, річки, окремого міста. Найпопулярнішими екологічними питаннями у програмах залишаються питання сміття/відходи та вода.

Усі висновки та міркування, викладені у документі, є незалежною та неупередженою позицією експертів Центру.

Вступ

У даному аналітичному документі експерти Ресурсно-аналітичного центру «Суспільство і довкілля» аналізують та порівнюють передвиборні програми політичних партій та кандидатів у народні депутати, що беруть участь у позачергових виборах до Верховної Ради України 26 жовтня 2014 року.

Основна мета дослідження – виявити й оцінити пріоритетність питань довкілля у програмах основних політичних сил. Це допоможе спрогнозувати «екологічність» парламенту наступного скликання, основні тенденції в ставленні політичних партій та окремих політичних діячів до питань охорони довкілля. Результати такого дослідження також можуть подати виборцям, для яких екологічні питання є важливими, матеріал для роздумів щодо їх подальшого вибору.

Питання охорони довкілля у сучасному світі відіграють важливу роль. Екологічна складова є важливим елементом процесу інтеграції України до Європейського Союзу, зокрема, нещодавно ратифікованої Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Тому сучасний, проєвропейський політик чи політична сила, а саме формування демократичного проєвропейського парламенту очікує більшість громадян, повинні мати у своїх програмних передвиборних документах бачення щодо майбутньої екологічної політики України та необхідних змін у цій сфері.

Результати дослідження базуються на аналізі передвиборних програм політичних партій та кандидатів у депутати, що беруть участь у позачергових виборах до Верховної Ради України у 2014 році, що доступні на веб-сторінці Центральної виборчої комісії (www.cvk.gov.ua).

Отримані висновки є результатом аналізу передвиборних програм 29 політичних партій та 3553 кандидатів у депутати Верховної Ради України.

Дослідження дає можливість прослідкувати динаміку змін у висвітленні екологічних питань партіями і кандидатами у порівнянні з отриманими результатами дослідження, що проводилось Ресурсно-

аналітичним центром «Суспільство і довкілля» у 2012 році «Екологічна складова передвиборних програм політичних партій та кандидатів у депутати на виборах до Верховної Ради України у 2012 році».

Для цілей цього дослідження під «екологічними питаннями» чи «екологічною складовою» розуміємо питання, пов'язані з охороною навколишнього середовища, покращенням стану довкілля, підвищенням рівня екологічної безпеки, інтеграцією екологічних питань в інші сфери суспільного життя, формуванням та реалізацією екологічної політики та екологічного законодавства в Україні.

1. ЕКОЛОГІЧНА СКЛАДОВА В ПЕРЕДВИБОРНИХ ПРОГРАМАХ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ У БАГАТОМАНДАТНОМУ ОКРУЗІ

Відповідно до ч.2 ст.54 Закону України «Про вибори народних депутатів України» від 17.11.2011 року партії подають до Центральної виборчої комісії передвиборну програму партії на паперових носіях, засвідчену підписом керівника партії і скріплену печаткою партії, та в електронному вигляді, викладену державною мовою, яка оприлюднюється на офіційному сайті Центральної виборчої комісії.

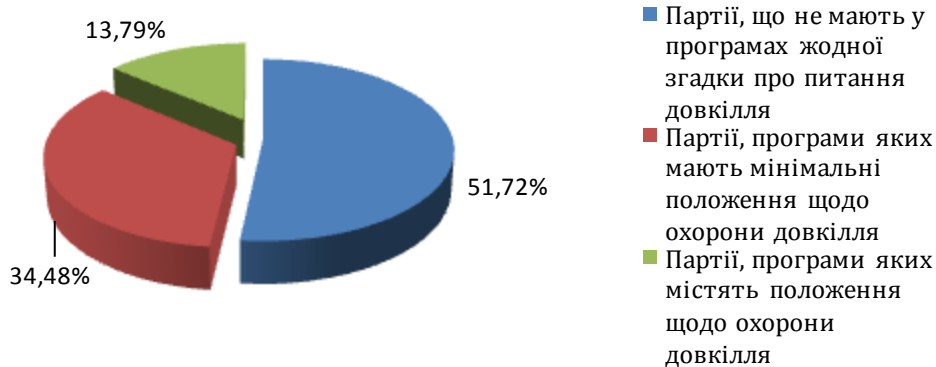
У передвиборних програмах партії викладають свої цілі та завдання, а також шляхи їх реалізації.

1.1. Загальна характеристика пріоритетності екологічних питань у передвиборних програмах партій

З метою виявити наявність положень та обіцянок у сфері охорони довкілля у програмах політичних партій на позачергових виборах у Верховну Раду України 26 жовтня 2014 року, а також прослідкувати динаміку змін в екологічній свідомості політичних діячів (у порівнянні з виборами до Верховної Ради України 2012 року), було проаналізовано передвиборні програми 29 політичних партій, а саме:

1. Комуністична партія України
2. Партія Зелених України
3. Політична партія «Правий сектор»
4. Ліберальна партія України
5. Політична партія Конгрес Українських Націоналістів
6. Політична партія Всеукраїнське об'єднання «Свобода»
7. Політична партія Всеукраїнське політичне об'єднання «Україна – єдина країна»
8. Партія Сергія Тігіпка «Сильна Україна»
9. Політична партія Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»

10. Партія «Солідарність жінок України»
11. Партія «Блок Петра Порошенка»
12. Політична партія «Нова політика»
13. Партія «Відродження»
14. Політична партія «Сила і честь»
15. Політична партія «Громадянська позиція (Анатолій Гриценко)»
16. Українська партія «Зелена планета»
17. Політична партія «Блок лівих сил України»
18. Політична партія «Україна майбутнього»
19. Політична партія «Єдина країна»
20. Політична партія Громадянський рух України
21. Політична партія «Опозиційний блок»
22. Радикальна партія Олега Ляшка
23. Політична партія «Всеукраїнське аграрне об'єднання «Заступ»
24. Політична партія «Інтернет партія України»
25. Політична партія «Сила людей»
26. Політична партія «Народний фронт»
27. Політична партія «5.10»
28. Політична партія «Об'єднання «Самопоміч»
29. Політична партія «Національна Демократична партія України».

Діаграма 1. Розподіл політичних партій щодо наявності в їх передвиборних програмах питань охорони довкілля

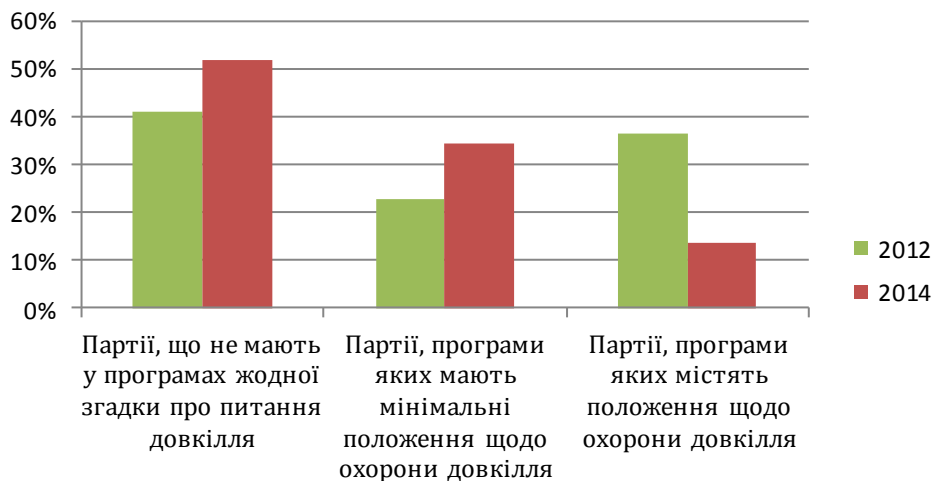
Результати аналізу екологічної складової показали, що лише 14 із 29 програмних документів партій мають положення, що стосуються питань охорони довкілля. Це – Громадянська позиція (Анатолій Гриценко), Партія зелених України, Правий сектор, Ліберальна партія України, Конгрес українських націоналістів, Україна – єдина країна, Батьківщина, Самопоміч, Відродження, Народний фронт, Зелена планета, Сила

людей, Громадянський рух України та Заступ.

Більшість програмних документів, які мають положення, дотичні до довкілля, містять лише мінімальну згадку про охорону довкілля (висловлену однією-двома фразами, декларативним гаслом). Ґрунтовні положення з екологічних питань мають передвиборні програми лише 4 партій, а саме: Партія зелених України, Україна – єдина країна, Зелена планета та Громадянський рух України.

15 партій у своїй передвиборній програмі не мають жодної згадки щодо питань довкілля, а це становить 51,7 % від кількості зареєстрованих на вибори.

У порівнянні з виборами до Верховної Ради України у 2012 році, то відсоток партій, що не мають положень щодо охорони довкілля, збільшився – з 40,9% до 51,7%. Ґрунтовні положення з екологічних питань у програмах мають традиційно «спеціалізовані» партії – Партія зелених України та Зелена планета.

Діаграма 2. Розподіл політичних партій щодо наявності в їх передвиборних програмах питань охорони довкілля на виборах до Верховної Ради України у 2012 та 2014 роках

1.2. Аналіз екологічних положень передвиборних програм «прохідних» партій

Даний розділ містить аналіз екологічної складової політичних партій, які за результатами соціологічних досліджень¹ є «прохідними», а саме Блок Петра Порошенка, Батьківщина, Радикальна партія Ляшка, Громадянська позиція та Народний фронт.

Дві партії, що, за прогнозами, можуть перетнути 5% бар'єр, - Блок Петра Порошенка та Радикальна партія Олега Ляшка, у своїх передви-

¹ За результатами соціологічного опитування, проведеного GfK Ukraine з 24 вересня по 5 жовтня 2014 року, "Блок Петра Порошенка" - 29,9%, "Батьківщина" - 8,7%, Радикальна партія (Олег Ляшко) - 7,6%, "Громадянська позиція" (Анатолій Гриценко) - 7,3% та "Народний фронт" - 7,0%. <http://dt.ua/VYBORY2014/u-radu-prohodyat-p-yat-partiy-opituvannya-gfk-153375.html>

борних програмах не мають жодного положення щодо екологічних питань.

- **Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»**

Батьківщина традиційно в своїй передвиборній програмі має лише декларативні положення щодо питань довкілля. Якщо у 2012 році Батьківщина декларувала свою мету як «Чисте повітря, чиста вода, чисті міста і села», то в 2014 році обмежилась фразою «Великий бізнес має стати відповідальним перед громадянами та довкіллям». Таке положення не покладає на саму політичну силу жодних зобов'язань у сфері охорони довкілля.

- **Політична партія «Громадянська позиція (Анатолій Гриценко)»**

У передвиборній програмі Громадянської позиції питання охорони довкілля пов'язують з питанням безпеки людини (чисте повітря, якісні продукти і питна вода) та питанням здоров'я людини («захистити здоров'я людини від техногенного впливу»). Власне для захисту здоров'я людини партія пропонує три інструменти – (1) створення єдиної системи раціонального природокористування і захисту довкілля; (2) екологічний моніторинг; (3) екологічна експертиза законопроектів Верховної Ради та Уряду.

- **Політична партія «Народний фронт»**

Партія «Народний фронт» екологічні питання пов'язує із ситуацією, що склалась на сході країни. А саме, відбудову постраждалих від агресії територій, ця політична сила бачить без «застарілих, екологічно шкідливих виробництв».

1.3. Характеристика екологічних положень передвиборних програм інших партій

Під час аналізу передвиборних програм партій, ми виділили групу з 4 партій, в програмах яких є досить багато положень, що стосуються питань довкілля. Вони мають або окремі блоки, що стосуються екологічних питань, або такі питання наскрізно проходять через усю програму.

Програма **Партії зелених України** розглядає питання довкілля в контексті інтегрованої екологічної політики, збалансованого розвитку, екологічно збалансованого господарювання, ощадливого використання природних ресурсів, впровадження екологічно дружніх технологій. Наголос, серед іншого, робиться на природному праві громадянина на гідне життя в екологічно сприятливому середовищі та конституційне право на сприятливе довкілля. Програма перелічує низку актуальних екологічних проблем, які потребують вирішення, як от переробка відходів, захист земельних та водних ресурсів та ін.

Українська партія «Зелена планета» виступає за сталий розвиток України, а також «чисте повітря, чисту землю, чисту владу». В еко-

логічній сфері партія називає чотири основних напрямки діяльності: (1) заборона на будівництво будь-яких промислових об'єктів біля морів, річок, озер, лісопаркових та заповідних комплексів; (2) розвиток екологічно чистих джерел енергії та енергозбереження, виробництво екологічно чистих продуктів харчування; (3) подолання екологічних проблем, що виникли внаслідок бойових дій на сході України; (4) розробка та прийняття концепції і глобальних принципів імплементації екологічного законодавства України до європейського.

Громадянський рух України підвищення рівня охорони навколишнього середовища пов'язує з екологічною безпекою держави. Партія пропонує два інструменти забезпечення екологічної безпеки: (1) запровадження принципу раціонального використання природних ресурсів та (2) заборона промислового вилову риби у всіх внутрішніх водоймах країни. Партія виступає за впровадження сучасних екологічно-безпечних форм господарювання, ведення органічного землеробства, збереження земельних, водних та лісових ресурсів держави. Питання здоров'я нації та підвищення тривалості життя також пов'язуються з питаннями довкілля.

Всеукраїнське політичне об'єднання «Україна – єдина країна» питання охорони довкілля пов'язує, головним чином, із гарантуванням екологічних прав людини («від екології особистості до екології навколишнього середовища»), а саме: право на безпечне навколишнє середовище, право на отримання достовірної екологічної інформації, оприлюднення інформації про екологічні злочини. Також в програмі вказуються способи досягнення цілей: через розробку та лобювання відповідних законів та через створення інститутів, які забезпечуватимуть надання та оприлюднення екологічної інформації.

Інші політичні партії мають у своїх передвиборних програмах окремі положення щодо питань довкілля, часто досить декларативні та поверхневі.

Ліберальна партія України у сфері збереження екології визначає п'ять основних питань: (1) регулювання росту промислового виробництва і споживання; (2) економія енергії; (3) захист морів і рік від забруднення; (4) раціональне землекористування; (5) заборона вирубки лісів.

Три політичні партії, а саме **Всеукраїнське аграрне об'єднання «Заступ», Об'єднання «Самопоміч»,** пов'язують екологічні питання з сільським господарством, підтримуючи «державну підтримку органічного виробництва» та «розвиток екологічного землеробства» відповідно. **Конгрес українських націоналістів** модернізацію агропромислового комплексу, серед іншого, пов'язує із запровадженням екологічно безпечних промислових технологій.

Політична партія «Правий сектор» для збереження довкілля пропонує запровадити «найвищі європейські стандарти» екологічної безпеки.

Політична партія «Сила людей» екологічні питання пов'язує із здоров'ям людей («виховання здорових дітей та активне довголіття»). Для забезпечення безпечного довкілля, «держави має послуговуватися провідним європейським досвідом та стимулювати використання новітніх технологій».

Партія «Відродження» питання екології пов'язує з економічними реформами та прийняттям нових законів.

1.4. Аналіз предметних сфер охорони довкілля у передвиборних програмах політичних партій у багатомандатному виборчому окрузі

Цілісного бачення щодо екологічної політики та реального стану довкілля не має жодна з партій, що йде на вибори. Навіть партії, які питанням охорони довкілля, присвячують досить багато передвиборних обіцянок, не називають конкретних інструментів та механізмів для необхідного реформування у сфері охорони довкілля.

Найпопулярнішими питаннями на цих виборах у партій у багатомандатному виборчому окрузі виявились питання екологічної безпеки та безпечного середовища, органічного виробництва та екологічно чистих продуктів, води та водних ресурсів. У наступну за пріоритетністю групу питань входить раціональне використання природних ресурсів та екологічні/новітні технології.

Діаграма 3. Найпопулярніші питання довкілля у передвиборних програмах партій (за кількістю згадувань)

Слід зауважити, що у порівнянні з виборами 2012 року, акценти у програмах політичних партій трохи змінились. У 2012 році пріоритетними були питання води та відходів, в той час як екологічна безпека, раціональне використання природних ресурсів та екологічно чиста продукція були лише на четвертому місці. Серед нових питань з'явились питання здоров'я та події на сході країни в екологічному контексті.

Попри пріоритетність в країні євроінтеграційного напрямку політики, положення, що стосуються застосування європейських стандартів у сфері охорони довкілля, мають лише три партії.

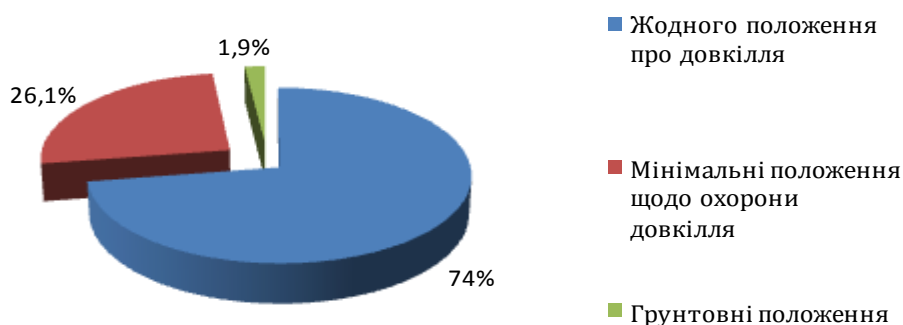
2. ЕКОЛОГІЧНІ ПИТАННЯ В ПЕРЕДВИБОРНИХ ПРОГРАМАХ КАНДИДАТІВ У ДЕПУТАТИ В ОДНОМАНДАТНИХ ОКРУГАХ

Кандидати у депутати, що беруть участь у виборах до Верховної Ради України в одномандатних виборчих округах, як і політичні партії, повинні подати у Центральну виборчу комісію свою передвиборну програму.

Для аналізу пріоритетності екологічних питань у передвиборних обіцянках кандидатів у депутати, а також предметних сфер, «екологічності» кандидатів тих чи інших політичних сил та областей, ми проаналізували 3553 передвиборні програми кандидатів, які висунуті певними політичними партіями чи є самовисуванцями.

2.1. Загальна характеристика

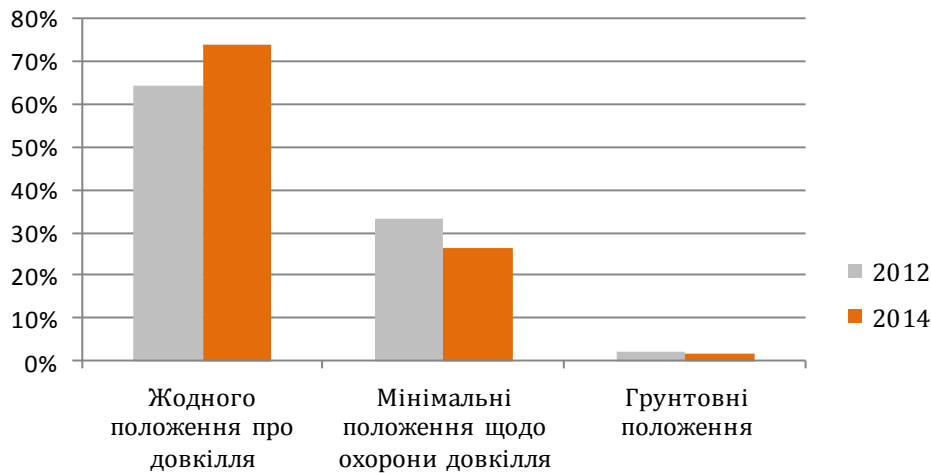
З 3553 передвиборних програм лише 998 програм, а це лише 28%, мають положення щодо питань охорони довкілля. Переважна більшість цих положень мають декларативний, формальний характер або містять мінімальні екологічні обіцянки. Лише 69 (1,9%) програм кандидатів у депутати в одномандатних округах мають ґрунтовні положення щодо питань охорони довкілля.

Діаграма 4. Розподіл програм кандидатів у депутати відповідно до висвітлення ними питань охорони довкілля

Якщо порівняти ці дані з виборами до Верховної Ради України у 2012 році, то, як і у випадку з партіями в багатомандатному виборчому

окрузі, відсоток наявності екологічних питань у передвиборних програмах зменшився. Якщо у 2012 році 64,4% програмних документів не мали жодної згадки про довкілля, то у 2014 році таких програм вже 74%.

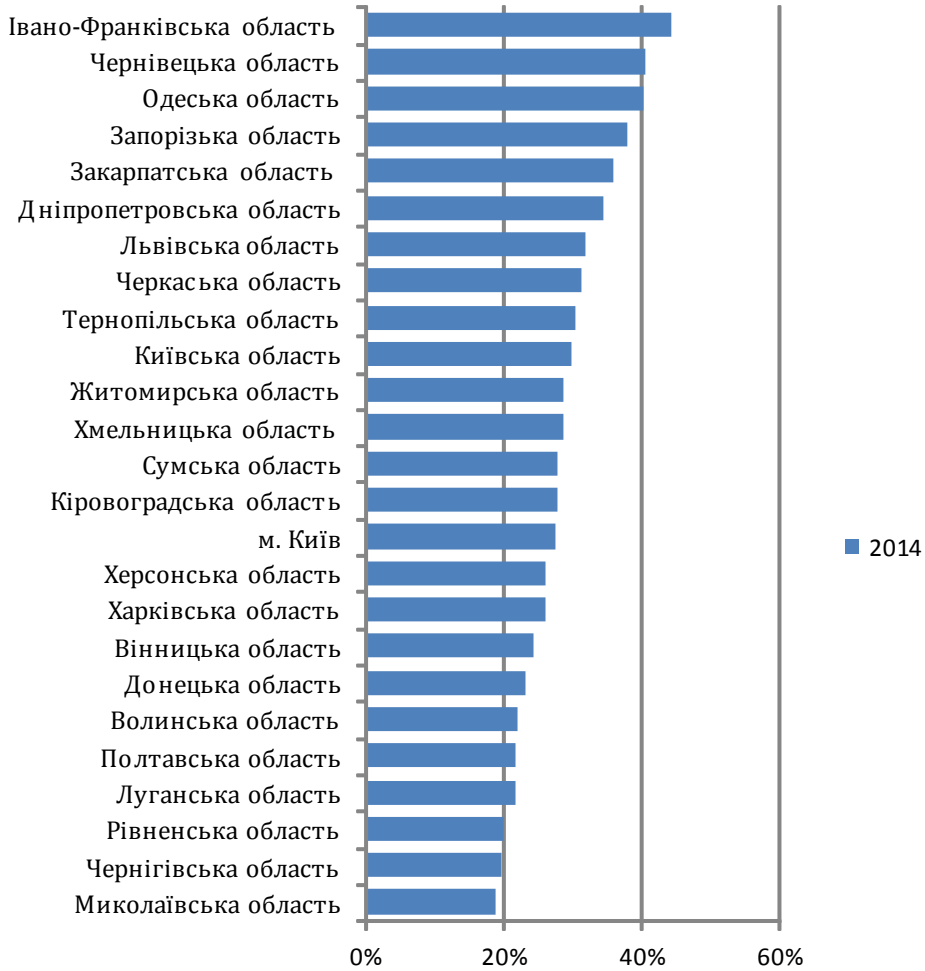

Діаграма 5. Розподіл програм кандидатів у депутати відповідно до висвітлення ними питань охорони довкілля у порівнянні з виборами до Верховної Ради України 2012 року

Аналіз екологічних положень, наявних у передвиборних програмах кандидатів відповідно до адміністративно-територіального поділу України показує розмежування пріоритетності екологічних питань для кандидатів з різних регіонів України. Цікавим є той факт, що велика забрудненість навколишнього середовища далеко не завжди є підставою для відображення екологічних питань у програмах кандидатів. Найвищі відсотки програм з екологічними положеннями мають кандидати Івано-Франківської (44,5%), Чернівецької (40,7%) та Одеської (40,4%) областей, найнижчі – Миколаївської (18,8%), Чернігівської (19,8%) та Рівненської (20%) області.

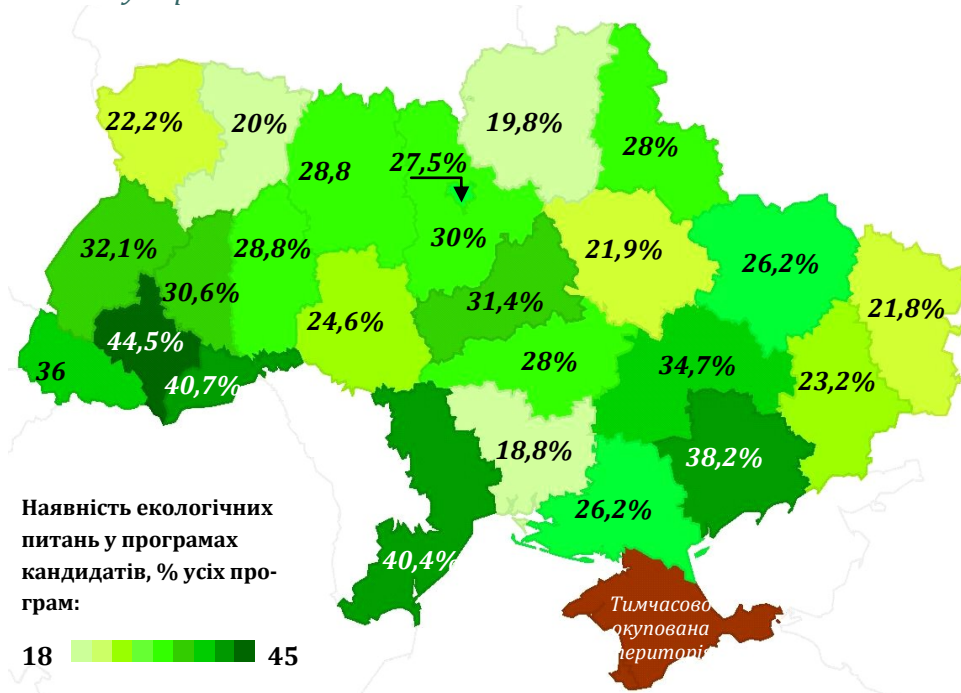
Якщо порівняти показники областей з даними виборів до Верховної Ради України 2012 року, то найвищий та найнижчий показники так і збереглися за Івано-Франківською та Миколаївською областями відповідно.

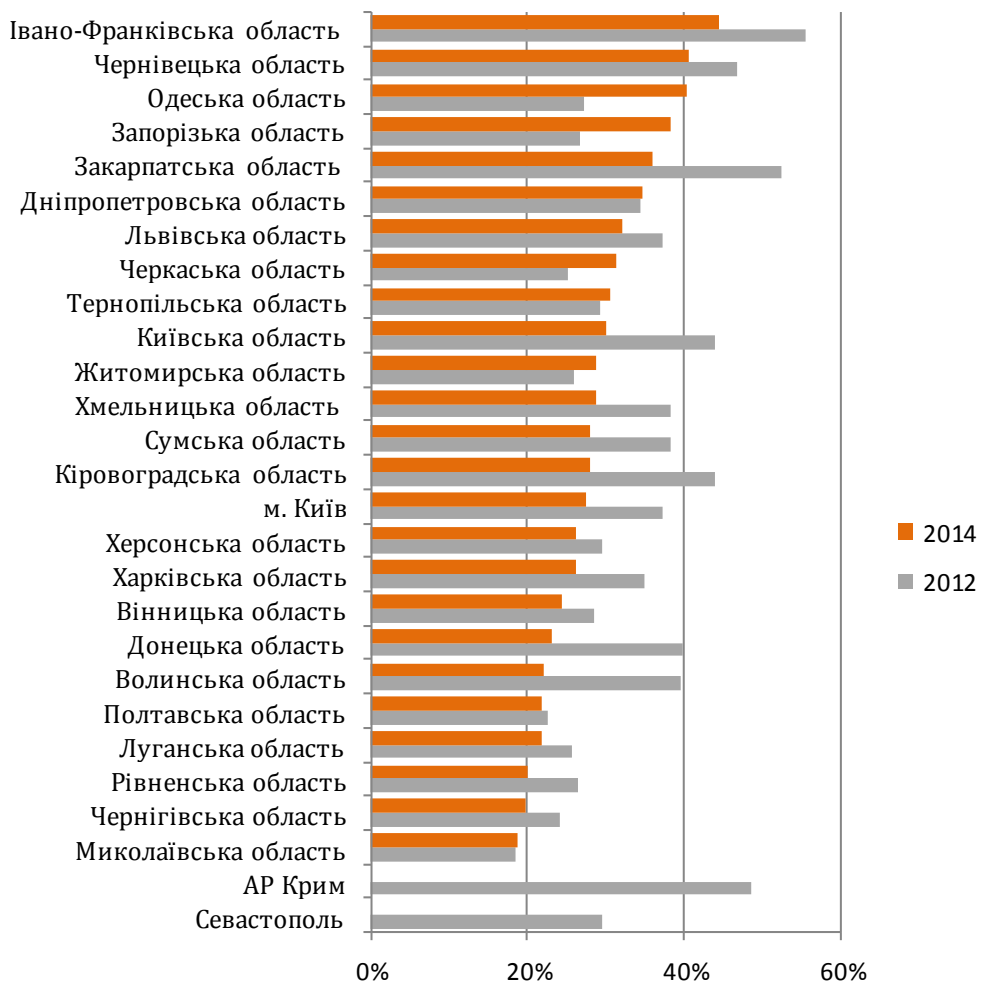
Що стосується ґрунтовних положень у передвиборних програмах кандидатів, то лідерами є східні області України: Дніпропетровська область (12 кандидатів), Донецька область (10 кандидатів), Харківська область (5 кандидатів), інші ж області в середньому мають по 1-2 ґрунтовній програмі. Якщо порівняти з 2012 роком, то найбільше таких програм було у Криму (12 кандидатів) та Івано-Франківській області (10 кандидатів).

Діаграма 6. Наявність питань охорони довкілля у передвиборних програмах кандидатів відповідно до адміністративно-територіального поділу України

Мапа 1. Екологічні питання в програмах кандидатів, відповідно до адміністративно-територіального поділу України

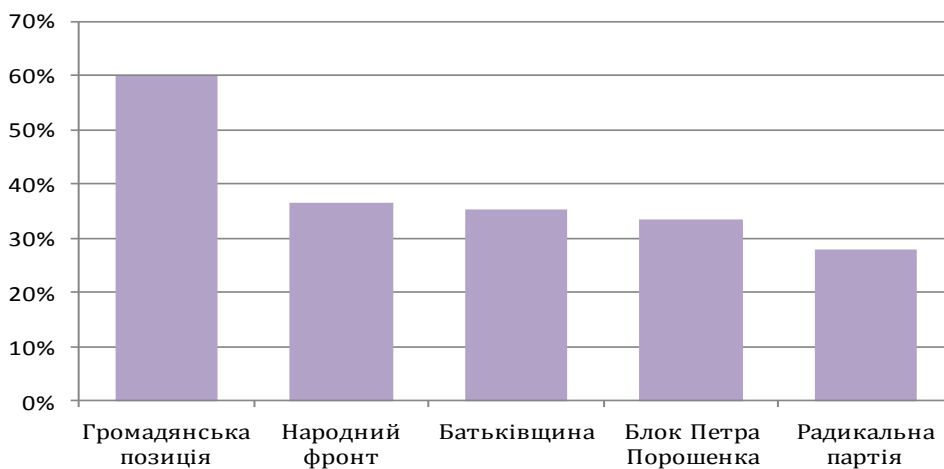

Діаграма 7. Наявність питань охорони довкілля у передвиборних програмах кандидатів відповідно до адміністративно-територіального поділу України у порівнянні з виборами до Верховної Ради України 2012 року

2.2. Характеристика передвиборних програм кандидатів «прохідних» та інших партій в одномандатних округах

У пункті 2.1. ми вже аналізували екологічні положення передвиборних програм «прохідних» партій. Ситуація щодо наявності питань охорони довкілля в мажоритарних округах не завжди співпадає з результатами наявності екологічних питань в програмах по багатомандатному округу. Тобто, якщо програма партії в багатомандатному окрузі не містить екологічних положень, то кандидати, висунуті цією ж партією по одномандатних округах, можуть мати екологічні обіцянки у своїх передвиборних документах.

Рівень наявності у програмах кандидатів від «прохідних» партій положень щодо охорони довкілля також не є високим. Найвищий показник мають кандидати від Громадянської позиції (Анатолій Гриценко). Із 10 кандидатів у багатомандатних округах 6 мають положення щодо охорони довкілля. Показник пріоритетності екологічних питань для кандидатів, висунутих Народним фронтом, становить 36,6%. Приблизно такий самий рівень і в Батьківщини (35,2%) та Блоку Петра Порошенка (33,3%). Найнижчий відсоток у Радикальній партії Олега Ляшка – 27,9%.

Діаграма 8. Наявність положень щодо охорони довкілля у програмах кандидатів по багатомандатних округах відповідно до їх приналежності до політичної партії («прохідні» партії)

Кандидати, висунуті **Блоком Петра Порошенка**, найчастіше у своїх програмах дають обіцянки щодо покращення якості води, наведення ладу з сміттєзвалищами і відходами та озеленення, що є найпопулярнішими питаннями для усіх політичних сил, незалежно від регіону. Окрім цього, представники Блоку Порошенка звертають увагу на

такі питання як екологічна безпека, встановлення/посилення відповідальності за заподіяння шкоди довкіллю, зменшення викидів металургійними підприємствами, залучення інвестицій до екологічних проєктів та технологій, контроль, в тому числі громадськістю, за діяльністю підприємств, питання вирубки лісів та ін.

Кандидати від **Народного фронту**, окрім традиційних питань питної води, вирішення питань сміття та озеленення, пропонують впроваджувати європейські екологічні стандарти, залучати цільові екологічні інвестиції, раціонально використовувати природні ресурси, не допускати будівництва екологічно небезпечних підприємств, встановити податкові пільги для екологічно чистих підприємств, позбавити території, постраждалі від агресії, екологічно шкідливих технологій, проводити інтегровану екологічну політику та ін.

Кандидати, висунуті **Батьківщиною**, багато уваги звертають на традиційні питання вода-відходи-озеленення, а також виступають за збільшення фінансування екологічних програм, припинення вирубки лісів, дотримання високих екологічних стандартів та модернізацію екологічно небезпечних виробництв, вдосконалення законодавчої бази з питань забруднення навколишнього середовища, прийняття програми розвитку «зеленої економіки», раціональне використання природних ресурсів та ін.

Мажоритарні кандидати від **Громадянської позиції (Анатолій Гриценко)** у своїх програмах мають єдине спільне положення щодо питань охорони довкілля, а саме, «захистити здоров'я людини від техногенного впливу шляхом створення єдиної системи раціонального природокористування і захисту довкілля», що перегукується з екологічними положеннями програми самої партії.

Кандидати, висунуті **Радикальною партією Олега Ляшка**, на відміну від передвиборної програми своєї партії, мають у своїх програмах екологічні положення, що, серед іншого, стосуються зеленого туризму, озеленення, вирішення питань сміття, заборони/обмеження ГМО, екологічно чистих продуктів харчування, боротьби з браконьєрством, розвитком природно-заповідного фонду та ін.

27,9% **самовисуванців** у своїх програмах мають положення, що стосуються питань охорони довкілля. 28,8% представників **Комуністичної партії України**, 12,5% представників **Сильної України**, 21,2% представників **Опозиційного блоку**, звертають увагу на екологічні питання у своїх передвиборних програмах. 35 із 36 кандидатів від **Правого сектору** мають у своїх програмах екологічні положення. Жоден кандидат-мажоритарник від **Свободи** не пише про питання охорони довкілля.

2.3. Аналіз предметних сфер охорони довкілля у передвиборних програмах кандидатів у депутати

На відміну від програм політичних партій, програми кандидатів в одномандатних округах більше зосереджені на діях місцевого рівня, наприклад, вирішення проблеми конкретного сміттєзвалища, річки, окремого міста.

Багато програм містять велику кількість декларативних формальних, часто однакових для різних політичних сил, фраз, як от «оздоровлення екології регіону», «вирішення екологічних питань населених пунктів», «основа життя – екологія», «покращити загальний екологічний фон району» та інші.

Найпопулярнішими питаннями, як і на виборах до Верховної Ради України у 2012 році, залишаються питання сміття/відходи та питна вода. На цих виборах більше, у порівнянні з попередніми виборами, уваги приділяється озелененню та екологічним технологіям.

Серед іншого, варто звернути увагу на механізми та інструменти, які пропонуються кандидати для вирішення екологічних проблем. Найпопулярнішими серед них є прийняття нового чи внесення змін до існуючого законодавства у сфері забруднення навколишнього середовища, розробка, впровадження і належне фінансування державних програм з тих чи інших проблемних питань, посилення відповідальності за шкоду, завдану довкіллю, застосування економічного регулювання екологічної діяльності, як от, наприклад, залишення екологічного податку на місцях, звільнення від податків підприємств, які впроваджують екологічно чисті технології та ін.

Діаграма 9. Найпопулярніші екологічні питання у передвиборних програмах кандидатів у депутати (за кількістю згадувань)

Щодо розподілу предметних питань відповідно до адміністративно-територіального поділу країни, то найпопулярнішими та особливими питаннями для областей є такі питання:

Вінницька область – чиста питна вода, озеленення, сміття, економія природних ресурсів, санкції за забруднення довкілля, охорона ПЗФ і водних ресурсів, вивезення отрутохімікатів, розвиток зеленого туризму, екологічно чисті технології.

Волинська область – якість питної води, утилізація відходів і сміття, ліси, Шацький національний природний парк, ощадливе використання природних ресурсів, «зелені» робочі місця.

Дніпропетровська область – сміття, якість питної води, особливий екологічний статус Дніпропетровська, фінансування екологічних програм, контроль за дотримання екологічних норм, державна програма відновлення Дніпра, екологічний податок має залишатись у місцевому бюджеті, екологічні проблеми окремих міст області.

Донецька область – якісна вода, утилізація відходів, екологічно чисте виробництво, інвестиції для екологічних проектів, пільги для екологічно чистих підприємств, екологічний моніторинг, озеленення, здоров'я, Азовське море, скорочення шкідливих викидів в атмосферу.

Житомирська область – якісна питна вода, утилізація сміття, збереження та відновлення лісів, екологічно чисті технології, раціональне використання природних ресурсів.

Закарпатська область – збереження лісового фонду, сміття, зелений туризм, екологічно чисті технології, розробка комплексних програм з навколишнього середовища, фінансування програм з екології Карпат.

Запорізька область – переробка сміття, контроль за дотриманням екологічних норм, екологічний моніторинг, реконструкція шкідливих підприємств, сучасні екологічні стандарти, підтримка заповідника о.Хортиця, розробка та прийняття державної програми «Чисте Запоріжжя», особливий статус для Запоріжжя.

Івано-Франківська область – зелений туризм, вода, відходи, раціональне використання природних ресурсів, розвиток природно-заповідного фонду, ліси, захист річок.

Київська область – якісна вода, екологічний контроль, екологічно безпечні сміттепереробні підприємства, сміття, зелений туризм, недопущення розміщення на території округу небезпечних підприємств, ліси, державна підтримка екологічно чистих технологій.

Кіровоградська область – озеленення, сміття/відходи, екологічно чисті продукти, якісна питана вода, громадський контроль за станом довкілля.

Луганська область – якісна питна вода, переробка відходів, фінансування новітніх технологій виробництва, екологічна експертиза

регіону, заводи з утилізації сміття, контроль за викидами підприємств.

Львівська область – якісна вода, підтримка екологічно чистих технологій, ліси, вирішення екологічних проблем окремих міст (Борислав, Стебник), вивезення та утилізація сміття, здоров'я.

Миколаївська область – вода, сміттєпереробні заводи, зелений туризм, екологічно чистий транспорт.

Одеська область – озеленення, утилізація сміття, якісна питна вода, збереження морського узбережжя, екологічно чисті технології, зелений туризм, розвиток системи національних парків і заповідників, екологічні проблеми озера Сасик.

Полтавська область – сміття, посилення екологічного контролю, чистий Дніпро, будівництво сміттєпереробних заводів.

Рівненська область – вирішення проблем сміття, податкові пільги для екологічно чистих видів виробництва, зелений туризм, ліси.

Сумська область – екологічно чиста продукція, збереження та відтворення родючості ґрунтів, утилізація відходів, збільшення земель заповідного фонду, підвищення штрафів та відшкодувань за екологічні збитки.

Тернопільська область – якісна питна вода, утилізація сміття, екологічно чистий транспорт, ліси, ревізія сховищ отруйних відходів, екологічний туризм.

Харківська область – питання сміттєзвалищ, екологічно чиста продукція, контроль за забудовою міста, зупинення незаконної вирубки зелених масивів у Харкові, контроль за роботою екологічної інспекції, зелений туризм, аналіз угоди щодо видобутку сланцевого газу, податкові пільги для екологічно чистих підприємств.

Херсонська область – завод з переробки сміття, посилення відповідальності за порушення екологічного законодавства, якість води, екологічне виробництво с/г продукції.

Хмельницька область – переробка і утилізація сміття, залучення коштів державних і місцевих бюджетів для екологічних проектів, питна вода, інтегрована екологічна політика, розвиток сучасних технологій, зелений туризм, Хмельницьке сміттєзвалище, екологічність роботи Хмельницької АЕС.

Черкаська область – сміттєзвалища, державний і громадський контроль за шкідливими викидами, очищення водойм від забруднення, будівництво сміттєпереробного заводу, вдосконалення екологічного законодавства, прийняття програми розвитку «зеленої економіки», оздоровлення екології Дніпра.

Чернівецька область – сміття, екологічно чисте промислове виробництво, залученні інвестицій для відновлення лісових насаджень, екологічна стабільність Дністровського басейну, реалізація загальнодержавної програми «Дністер», будівництво берегоукріплюючих дамб.

Чернігівська область – побудова сміттєпереробного заводу, ефективно використання природних ресурсів, боротьба з незаконним вирубуванням лісу, зелений туризм, озеленення, очищення басейну ріки Десна, сміття.

Місто Київ – озеленення, перевірка якості питної води, очищення зелених зон від стихійних сміттєзвалищ, проведення державного аудиту підприємств, очищення водних об'єктів, заборона забудови зелених зон Києва, збереження від забудови Голосіївського лісу, впровадження новітніх технологій в роботі Бортницької станції аерації, особлива увага Дніпровському басейну.

Висновки

Результати проведеного дослідження наявності екологічної складової у передвиборних програмах політичних партій та кандидатів у депутати, що беруть участь у виборах до Верховної Ради України у 2014 році, показують, що питання охорони довкілля не є пріоритетними у передвиборних обіцянках майбутніх парламентарів.

У порівнянні з виборами 2012 року ситуація навіть погіршилась. Показник наявності екологічних положень в передвиборних програмах політичних партій і кандидатів, зменшився, як і наявність програм з ґрунтовними положеннями щодо питань охорони довкілля.

Невтішною є ситуація з «прохідними» партіями, оскільки Блок Петра Порошенка та Радикальна партія Олега Ляшка не мають жодного положення щодо екологічних питань. Батьківщина традиційно обмежилась декларативним гаслом, а Народний фронт говорить лише про недопущення застарілих екологічно шкідливих технологій на постраждалих від агресії територіях. Лише Громадянська позиція (Анатолій Гриценко) у своїй програмі має положення щодо питань довкілля. Чотири політичні сили, які мають ґрунтовні положення щодо охорони довкілля, шансів потрапити у парламент не мають. Тому великих очікувань щодо «екологічності» Верховної Ради України наступного скликання немає.

Вражає у передвиборних програмах велика кількість формальних положень щодо охорони довкілля, які мають лише декларативний, популістський характер, як от «оздоровлення екології регіону», «вирішення екологічних питань населених пунктів», «основа життя – екологія», «покращити загальний екологічний фон району» та інші. Такі положення є чистою формальністю, адже не містять ані конкретних заходів і механізмів їх реалізації, ані не дають комплексного бачення екологічної проблематики на державному рівні.

Кандидати у депутати не мають розуміння порядку денного у сфері охорони довкілля на національному та міжнародному рівні, тобто партії та кандидати не розуміють, які саме екологічні проблеми є актуальними і важливими на сьогоднішній день.

Зосередженість кандидатів у депутати по одномандатних округах на вирішенні місцевих питань (закриття сміттєзвалища, реконструкція парку, розчищення русла річки та ін.) показує вузьке бачення проблематики, неможливість вийти за межі місцевого рівня. На виборах 2014

року, як і в 2012 році, більшість кандидатів не виходять за межі питань вода-сміття-озеленення.

Тим не менше, слід звернути увагу, що в передвиборних програмах з'являються питання, популярність яких не була характерною для попередніх виборів, а саме впровадження нових екологічних технологій на виробництвах, раціональне використання природних ресурсів, посилення відповідальності за шкоду довкіллю, питання розподілу екологічних зборів і платежів.

У передвиборних програмах кандидатів бачимо багато положень, що стосуються питань агресії на сході та питань енергетичної незалежності, які є критично важливими на сьогодні. У зв'язку з цим виникає риторичне запитання - Що повинно трапитись в Україні, щоб політики нарешті зрозуміли, що екологічні питання є дуже актуальними для сучасної України, а багато екологічних проблем потрібно вирішувати негайно?

Ресурсно-аналітичний центр “Суспільство і довкілля” – неприбуткова громадська аналітична організація, яка проводить незалежні дослідження та навчально-інформаційні заходи у сфері екологічної політики та права, впроваджує інноваційні проекти в Україні та регіоні (Східна Європа, Кавказ та Центральна Азія).

Контакти:

38 (032) 242 22 84

office@rac.org.ua

www.rac.org.ua

Андрусевич Н., Хомякова О. Екологічна складова передвиборних програм політичних партій та кандидатів у депутати на позачергових виборах до Верховної Ради України у 2014 році. Аналітичний документ. – Ресурсно-аналітичний центр «Суспільство і довкілля». –2014.

Авторські права на цей аналітичний документ належать ГО «Ресурсно-аналітичний центр «Суспільство і довкілля». Будь-яке використання, окрім загальноприйнятих наукових норм цитування, інформації, що відображає зміст цього аналітичного документу, без письмової згоди Ресурсно-аналітичного центру «Суспільство і довкілля» забороняється. Посилання на джерело: **“Екологічна складова передвиборних програм політичних партій та кандидатів у депутати на позачергових виборах до Верховної Ради України у 2014 році. Аналітичний документ. – Ресурсно-аналітичний центр «Суспільство і довкілля. – 2014.”.**

© Ресурсно-аналітичний центр “Суспільство і довкілля”, 2014.